

A woman in a white dress is floating underwater in a dark blue ocean. She is positioned in the upper right quadrant of the image, with her body angled towards the left. The water is dark and filled with small, glowing blue particles, creating a dreamlike atmosphere. The title text is centered in the middle of the image.

OCEANEN
VID VÄGENS
SLUT

En roman

NEIL
GAIMAN

Nr 1 på *New York Times* bästsäljarlista!

Neil Gaiman

Oceanen vid vägens slut

En roman

Översättning av Kristoffer Leandoer

Bonnier Carlsen

Till Amanda, som ville få veta

”Jag minns tydligt min egen barndom ... Jag kände till hemska saker. Men jag förstod att de vuxna inte fick märka att jag visste. Det skulle skrämma dem.”

Maurice Sendak i samtal med Art Spiegelman

The New Yorker, 27 september 1981

Det var en helt vanlig ankdamm som låg på baksidan av gården. Den var inte särskilt stor.

Lettie Hempstock påstod att det var en ocean, men jag förstod hur dumt det var. Hon sa att de kommit hit från det gamla landet över oceanen.

Hennes mamma sa att Lettie inte kom ihåg ordentligt, och det var längesen, och att det gamla landet ändå hade sjunkit.

Letties mormor, gamla fru Hempstock, sa att de hade fel båda två, och att det som sjunkit inte var det *riktigt* gamla landet. Hon sa att hon kom ihåg det riktigt gamla landet.

Hon sa att det riktigt gamla landet hade sprängts i bitar.

Prolog

Jag hade svart kostym och vit skjorta, svart slips och nyputsade glänsande svarta skor: kläder som jag i vanliga fall kände mig obekvämt i, som om jag hade på mig en stulen uniform, eller klätt ut mig till vuxen. Fast idag skänkte de en sorts trygghet. Jag var rätt klädd för en svår dag.

Samma morgon hade jag gjort det jag skulle, sagt orden som jag skulle säga, och sagt dem som om jag menade dem också, och när sedan förrättningen var över så hade jag satt mig i bilen och bara körde på måfå, med en dryg timme att slå ihjäl innan jag skulle träffa ännu fler människor jag inte sett på årtal och skaka ännu fler händer och dricka alldeles för många koppar te ur finporslinet. Jag körde genom Sussex längs slingrande landsvägar som jag nästan glömt, ända tills jag upptäckte att jag var på väg in till centrum av stan, så jag vände på måfå och tog en annan väg, svängde först åt vänster och sedan åt höger. Och det var först då som jag upptäckte vart jag var på väg, vart jag varit på väg hela tiden, och jag grinade illa åt min egen dumhet.

Jag försökte köra till ett hus som inte funnits på flera decennier.

Det första jag tänkte medan jag körde längs en bred asfalterad gata som förr i tiden var en grusväg intill ett kornfält var att jag skulle vända om, vända om och låta det förflutna vara i fred. Men jag var nyfiken.

Det gamla huset, där jag bott i sju års tid, från jag var fem tills jag var tolv, det var rivet och bortat för alltid. Och det var trettio år sedan det nya huset, som mina föräldrar byggt längst ner i trädgården mellan azaleorna och den gröna cirkeln i gräset som vi kallade älvaringen, hade sålts.

Jag saktade in när jag fick syn på det nya huset. Det skulle alltid vara det nya huset för mig. Jag körde in på garageuppfarten och såg att husets sjuttiotalsarkitektur fått en tillbyggnad. Jag hade glömt att tegelstenarna var chokladbruna. De nya ägarna hade gjort om mammas lilla balkong till en två våningar hög glasveranda. Jag stirrade på huset. Jag kom inte ihåg så mycket som jag väntat mig från min tonårstid: varken något bra eller något dåligt. I det där huset hade jag bott ett tag som tonåring. Det verkade inte ha någonting att göra med vem jag var nu.

Jag backade ut från deras garageuppfart.

Jag visste att det var hög tid att köra till min systers livliga glada hem, som var uppsnyggat och stelt för dagen. Där skulle jag prata med människor som jag glömt bort fullständigt sen många år tillbaka, varvid de skulle fråga ut mig om mitt äktenskap (slut sen tio år tillbaka, förhållandet hade nöts så sakteliga ända tills det brustit, vilket de alla verkar göra till slut) och om jag träffade någon just nu (vilket jag inte gjorde; det trodde jag mig inte ens om att klara av än), och de skulle fråga om mina barn (vuxna allesammans, de har fullt upp med sina egna liv, de önskar att de kunde vara här idag) och mitt arbete (tack, det går utmärkt, skulle jag säga eftersom jag aldrig vet hur jag ska prata om vad jag gör. Om jag kunde prata om det, skulle jag inte behöva göra det. Jag gör konst och ibland är det på riktigt, ibland lyckas den fylla ut tomrummen i mitt liv. Ibland. Inte alltid). Vi skulle prata om de hädangångna, vi skulle minnas dem som dött.

Min barndoms lilla landsväg var numera förvandlad till en svart asfaltsträcka som fungerade som buffert mellan två bostadsområden som spred ut sig. Jag fortsatte längs den, bort från stan, i rakt motsatta hållet jag borde ha kört, vilket kändes bra.

Den glänsande svarta vägen blev smalare och slingrigare och förvandlades tillbaka till den smala

fåran jag mindes från min barndom, en grusväg med beläggning av tillplattad jord och knagglig benflintsten.

Det dröjde inte länge förrän jag körde sakta och skumpande längs en smal stig omgiven av björnbärssnår och nyponbuskar på bägge sidor, när den inte var kantad av hasselbuskar eller en vildvuxen häck. Det kändes som om jag färdats bakåt i tiden. Till skillnad från allting annat så var den stigen precis som jag mindes den.

Jag körde förbi Caraways gård. Jag kom ihåg hur det kändes att vara knappt sexton och kyssa rödkindade blonda Callie Anders som bodde där, och som kort därefter skulle flytta till Shetlandsöarna med sin familj så att jag varken fick kyssa eller träffa henne igen. Sedan var det bara betesmark på bägge sidor i en och en halv kilometer; en härva av ängar. Sakta blev stigen ett traktorspår. Den höll på att ta slut.

Jag kom ihåg den innan jag svängde runt hörnet och fick syn på den i all dess förfallna röda tegelprakt: Hempstocks bondgård.

Vägen hade alltid slutat där, men jag blev ändå överraskad. Det gick inte att fortsätta. Jag ställde bilen bredvid boningshuset. Jag hade ingen plan. Jag undrade om någon ännu bodde där efter alla dessa år, eller för att vara exakt: om Hempstocks fortfarande bodde där. Det verkade osannolikt, fast andra sidan var de osannolika människor, att döma av det lilla jag kunde minnas.

Utanför bilen slog stanken av komocka emot mig och jag såg efter var jag satte fötterna när jag korsade den lilla gårdsplanen fram till ytterdörren. Jag tittade förgäves efter en ringklocka och knackade sedan. Dörren var inte ordentligt reglad och svängde sakta upp under mina knogar.

Hade jag inte varit här, en gång för längesedan? Visst hade jag det. Ibland skymms barndomsminnen av allting som kom sedan, liksom barndomens leksaker kan ligga glömda allra underst i en proppfull vuxengarderob, men de är aldrig borta för alltid. Jag stod i hallen och ropade: "Hallå? Är det någon hemma?"

Det hördes inget. Jag kände lukten av brödbak och möbelvax och gammalt trä. Det tog tid för ögonen att vänja sig vid mörkret: jag försökte kisa in i det och var redo att vända om och gå min väg när en äldre kvinna med en vit dammtrasa i handen blev synlig i hallens skumrask. Hennes hår var långt och grått.

"Fru Hempstock?" sa jag.

Hon la huvudet på sned och betraktade mig. "Jo. Jag känner igen dig, unge man", sa hon. Jag är inte en ung man. Inte längre. "Jag känner igen dig, men det blir lite rörigt när man kommer upp i min ålder. Vem exakt är du?"

"Jag tror att jag var runt sju, kanske åtta, när jag var här sist."

Då log hon. "Det var du som var Letties vän? Från högst upp i backen?"

"Jag fick mjölk av dig. Varm, direkt från korna." Och så insåg jag hur många år som gått och sa: "Nej, det var inte av dig, det måste ha varit din mamma som gav mig mjölken. Jag ber om ursäkt." Vår förvandling till våra föräldrar när vi åldras: lever man tillräckligt länge så får man se ansikten upprepade gånger med tiden. Jag kom ihåg fru Hempstock, Letties mamma, som en bastant kvinna. Den här kvinnan var smal och såg skör ut. Hon såg ut som sin egen mamma, som den kvinna jag lärt känna som gammal fru Hempstock.

Ibland är det min pappas ansikte jag ser i spegeln i stället för mitt eget, och jag drar mig till minnet hur han brukade le mot sig själv i spegeln när han skulle gå ut. "Riktigt stilig", brukade han säga uppskattande till sin spegelbild. "Riktigt stilig."

"Har du kommit för att träffa Lettie?" frågade fru Hempstock.

"Är hon här?" Det kom som en överraskning. Hade hon inte *försvunnit* någonstans? Till Amerika?

Den gamla kvinnan skakade på huvudet. ”Jag tänkte just sätta på tevatten. Vad sägs om en kopp?”
Jag tvekade. Sedan sa jag att hon gärna fick visa vägen till ankdammen först, om hon inte hade något emot det.

”Ankdammen?”

Jag visste att Lettie hade kallat den något konstigt. Det kom jag ihåg. ”Hon kallade den för havet. Eller något ditåt.”

Den gamla kvinnan la ifrån sig dammtrasan på byrån. ”Man kan ju inte dricka havsvatten, eller hur? Alldeles för salt. Som att dricka livets blod. Kommer du ihåg var den ligger? Man kommer till den om man går runt huset. Följ bara stigen.”

Hade jag fått frågan en timme tidigare så hade jag svarat nej, jag kom inte ihåg var den låg. Jag tror inte ens att jag lyckats dra mig Lettie Hempstocks namn till minnes. Men allt kom tillbaka när jag stod i den där hallen. Minnena stod och väntade i tingens utkanter, och lockade på mig. Hade någon sagt till mig att jag var sju igen så kunde jag nästan ha trott det, åtminstone för ett ögonblick.

”Tackar.”

Jag gick ut på gården. Jag gick förbi kycklingburen, förbi den gamla ladan och längs dikesrenen till fältet. Jag kom ihåg var jag var och vart jag var på väg och vetskapen fick mig att jubla. Ängen kantades av hasselbuskar. Jag plockade en näve gröna nötter och la i fickan.

Nu kommer dammen, tänkte jag. Jag behöver bara gå runt den här boden för att få syn på den.

Jag fick syn på den och blev underligt stolt, som om en enda minnesprestation kunnat blåsa bort en del spindelväv från dagen.

Dammen var mindre än jag mindes den. På andra sidan fanns en liten träbod och längs stigen stod en urgammal och klumpig bänk av trä och järn. De flagnande träspjalorna hade fått grön färg för en del år sedan. Jag satt på bänken och betraktade himlen som speglade sig i vattnet, skummet från andmaten längs kanterna, de fem, sex näckrosbladen. Då och då slängde jag en hasselnöt i mitten av dammen, den damm som Lettie Hempstock hade kallat för ...

Inte för havet, eller hur?

Hon skulle vara äldre än jag var nu, Lettie Hempstock. Hon var bara några år äldre än jag var på den tiden, hur konstigt hon än pratade. Hon var elva. Och jag var ... hur gammal var jag? Det var efter den misslyckade födelsedagsfesten. Det visste jag. Vilket betydde att jag var sju.

Jag undrade om vi någonsin ramlat i vattnet. Hade jag knuffat henne i ankdammen, denna underliga flicka som bodde på bondgården just där vägen tog slut? Jag kunde dra mig till minnes hur hon låg i vattnet. Hon kanske hade knuffat i mig också.

Vart försvann hon? Amerika? Nej, *Australien*. Så var det. Någonstans långt härifrån.

Och havet var det inte. Utan oceanen.

Lettie Hempstocks ocean.

Det drog jag mig till minnes, och när jag kunde minnas det så mindes jag alltsammans.

Ingen kom till mitt födelsedagskalas när jag fyllde sju.

Det fanns ett bord dukat med gelépudding och kakor, en festlig hatt vid varje tallrik och en födelsedagstårta med sju ljus mitt på bordet. Tårtan var dekorerad med en bok i glasyr. Mamma, som ordnat kalaset, berättade att damen på konditoriet sa att de aldrig haft en bok på en födelsedagstårta förut, och att det oftast var fotbollar eller rymdskepp som gällde för pojkar. Jag var deras första bok.

När det blev uppenbart att ingen skulle komma tände mamma de sju ljusen på tårtan och jag blåste ut dem. Jag åt en tårtbit, och det gjorde också min syster och en av hennes vänner (de var bägge med på kalaset som betraktare snarare än deltagare) innan de under fnissningar smet ut i trädgården.

Min mamma hade förberett lekar, men eftersom ingen, inte ens min syster, var där så lekte vi inget av lekarna och jag öppnade tidningspapperet som skicka-vidare-presenten var inslagen i och fick syn på en blå Batmanfigur av plast. Jag var ledsen över att ingen hade kommit till min fest, men glad över att ha en Batmanfigur och en oläst födelsedagspresent, en box med Narniaböckerna, som jag tog med mig upp på mitt rum. Jag la mig på sängen och försvann in i historierna.

Det tyckte jag om. Det var ändå tryggare med böcker än med andra människor.

Mina föräldrar gav mig också en LP med Gilbert och Sullivans bästa sånger, utöver de två jag redan hade. Jag hade älskat Gilbert och Sullivan sedan jag var tre och min yngsta faster tog med mig på *Iolanthe*, en föreställning som var full med ädlingar och älvor. Jag tyckte att det var lättare att begripa sig på älvornas tillvaro och väsen än ädlingarnas. Kort därefter hade min faster dött på sjukhus i lunginflammation.

Samma kväll hade min pappa med sig en skokartong när han kom hem från arbetet. I kartongen låg en sammetslen svart kattunge av obestämt kön, som jag omedelbart döpte till Fluffis och älskade obetingat av hela mitt hjärta.

På natten sov Fluffis i min säng. Ibland när min lillasyster inte var i närheten talade jag med den och väntade mig nästan att den skulle svara med mänsklig röst. Vilket den aldrig gjorde. Det gjorde inget. Kattungen var tillgiven och nyfiken och ett utmärkt sällskap för någon vars sjuårsdag bestått av ett bord dukat med glaserade kakor, en gelépudding, en tårta och femton tomma hopfällbara stolar.

Jag kan inte minnas att jag någonsin frågade något av de andra barnen i min klass varför de inte kommit till min fest. Jag behövde inte fråga. De var faktiskt inte mina vänner. Vi bara gick i samma klass.

Det tog tid för mig att bli vän med någon, när det väl hände.

Jag hade böckerna, och nu hade jag också min katt. Jag tänkte mig oss som Dick Whittington och hans katt, eller kanske som mjölnarsonen och Mästerkatten i stövlar ifall Fluffis visade sig vara synnerligen intelligent. Kattungen sov på min kudde, och den väntade till och med på mig när jag kom hem från skolan, den satt vid staketet på uppfarten utanför huset, ända tills den blev överkörd en månad senare av taxin som kom med gruvarbetaren som skulle bo hos oss.

Jag var inte med när det hände.

Den dagen väntade inte min kattunge på mig när jag kom hem från skolan. Det fanns en lång och gänglig solbränd karl med rutig skjorta i vårt kök. Han drack kaffe vid köksbordet, det kunde jag lukta mig till. På den tiden fanns det bara snabbkaffe, ett beskt mörkbrunt pulver på burk.

”Jag är rädd för att det hände en liten olycka på vägen hit”, sa han muntert till mig. ”Men det är inget att oroa sig för.” Hans sätt att uttala orden lät stympat och främmande: det var första gången jag hörde hur sydafrikaner lät.

Han hade också en skokartong framför sig på bordet.

”Den där svarta kattungen var din, va?” frågade han.

”Den heter Fluffis”, sa jag.

”Visst. Som jag sa. Olycka på vägen hit. Inget att oroa sig för. Skaffade undan kadavret. Slipper du tänka på. Tagit hand om det. Öppna lådan.”

”Vad?”

Han pekade på kartongen. ”Öppna den”, sa han.

Gruvarbetaren var en lång räkel. Han hade jeans och rutig skjorta varje gång jag såg honom utom den sista. Runt halsen hade han en tung guldkedja. Den var också försvunnen sista gången jag såg honom.

Jag ville inte öppna hans kartong. Jag ville gå undan och vara för mig själv. Jag ville gråta över min kattunge, men det gick inte så länge någon annan kunde se mig. Jag ville sörja. Jag ville begrava min vän allra längst ner i trädgården, bakom den gröna älvaringen i gräset och komposthögen med klippt gräs, ända in i rhododendronbuskens grotta dit ingen utom jag någonsin gick.

Kartongen rörde på sig.

”Köpte den till dig”, sa mannen. ”Betalar alltid mina skulder.”

Jag lutade mig fram, öppnade kartonglocket och undrade om alltsammans kunde vara ett skämt och det var min kattunge som fanns därinne. I stället stirrade ett morotsrött ansikte stridslystet upp mot mig.

Gruvarbetaren lyfte upp katten ur kartongen.

Det var en gigantisk rödstrimmig hankatt som saknade ett halvt öra. Han blängde ilsket på mig. Där här var en katt som inte gillade att stängas in i en kartong. Han var inte van vid kartonger. Jag sträckte ut handen för att klappa honom på huvudet, men han ryckte undan så jag inte kunde nå honom, väste mig och smög sig undan i ett avlägset hörn där han satt och tittade hatiskt.

”Där har du. En katt för en katt”, sa gruvarbetaren och rufsade mig i håret med sin väderbitna hand. Sen gick han ut i hallen och lämnade mig kvar i köket med den där katten som inte var min kattunge.

Han vände sig om i dörren. ”Den heter Monster”, sa han.

Det kändes som ett dåligt skämt.

Jag ställde upp köksdörren så att katten kunde komma ut. Sedan gick jag upp till mitt rum och la mig på sängen och grät över Fluffis som var död. Jag tror inte att min kattunge överhuvudtaget kom på tal när mina föräldrar kom hem den kvällen.

Monster bodde hos oss drygt en vecka. Jag gav honom kattmat i skålen varje morgon och varje kväll, precis som jag gjort med min kattunge. Han brukade sitta vid bakdörren ända tills jag eller någon annan släppte ut honom. Vi kunde se honom i trädgården där han slank mellan buskarna, eller uppe i träden, eller i undervegetationen. Hans förflyttningar kunde vi följa genom de döda blåmesarnas och trastarna som vi upptäckte i trädgården, men honom själv fick vi sällan syn på.

Jag saknade Fluffis. Jag visste att det inte bara var att byta ut något levande, men det var inget jag vågade klaga till mina föräldrar om. Min upprördhet hade bara förbluffat dem: även om min kattunge dödats så hade den ju när allt kom omkring också blivit ersatt. Förlusten var kompenserad.

Allt återvände till mig, och redan när det kom tillbaka så visste jag att det inte skulle vara för evigt allting som jag kunde minnas där jag satt på den gröna bänken bredvid den lilla dammen som Lettie Hempstock övertygat mig om var en ocean.

Jag var inte lycklig som barn, även om jag var nöjd ibland. Jag levde i böckernas värld mer än någon annanstans.

Vårt hus var stort och hade många rum, vilket var bra när de köpte det och pappa hade pengar, men senare var det inte så bra.

En eftermiddag blev jag ytterst formellt inkallad till mina föräldrars sovrum. Jag var säker på att jag gjort något fel och skulle dit för att bli utskälld, men så var det inte alls: de berättade bara att de inte hade så gott om pengar längre och att vi alla skulle tvingas göra uppoffringar, och det jag skulle få offra var mitt eget rum, det lilla rummet allra högst upp. Jag blev ledsen: mitt rum hade ett pyttelitet gult tvättställ som var installerat bara för min skull och var precis lagom stort för mig; rummet låg ovanför köket och direkt en trappa upp från teverummet, så på kvällen kunde jag höra vuxenpratets trygga hummande som kom uppför trappan och in genom dörrspringan, och då kände jag mig inte ensam. Dessutom var det ingen som brydde sig om ifall jag hade dörren till hallen öppen i mitt eget rum, så det kom in tillräckligt mycket ljus så att jag inte blev mörkrädd, och – vilket var precis lika viktigt – så jag kunde läsa i smyg efter läggdags i det svaga ljuset från hallen, om det behövdes. Det behövdes alltid.

Förvisningen till min lillasysters enorma rum gjorde mig inte förtvivlad. Det fanns redan tre sängar därinne, och jag tog sängen vid fönstret. Jag gillade att jag kunde klättra ut genom sovrumsfönstret till den långa balkongen i tegelsten, att jag kunde sova med öppet fönster och känna vinden och regnet mot mitt ansikte. Men min syster och jag grälade, vi grälade om allt. Hon ville sova med dörren till hallen stängd, och den omedelbara tvisten huruvida sovrumsdörren skulle vara öppen eller stängd löstes utan vidare ceremonier av mamma, som satte upp ett schema på baksidan av dörren, av vilket framgick att varannan natt var min och varannan min systems. Varje natt var jag antingen nöjd eller skräckslagen, beroende på om dörren hölls öppen eller stängd.

Mitt gamla rum allra högst upp hyrdes ut, och där passerade en brokig skara revy. Jag betraktade dem alla med misstänksamhet: de sov i mitt rum och använde mitt lilla gula handfat som var precis lagom stort för mig. Där hade figurerat en tjock dam från Österrike som förklarade för oss att hon kunde lämna sitt eget huvud och promenera omkring uppe i taket; en arkitekturstudent från Nya Zeeland; ett amerikanskt par som min mamma upprört körde iväg när hon fick reda på att de inte var gifta på riktigt; och nu var det gruvarbetaren.

Han var sydafrikan fastän han gjort sig en förmögenhet på att utvinna opaler i Australien. Han gav mig och min syster varsin opal, en skrovlig svart sten som lyste med grön-blå-röd glöd. Det fick min syster att tycka om honom, och hon vårdade sin opal. Jag kunde inte förlåta honom för att min kattunge var död.

Det var första dagen på vårlov: tre veckor utan skola. Jag vaknade tidigt, upprymd av tanken på ändlösa dagar som jag kunde tillbringa som jag själv ville. Jag tänkte läsa. Jag tänkte gå på upptäcktsfärd.

Jag drog på mig kortbyxor, t-shirt och sandaler. Jag gick ner i köket. Pappa lagade mat och mamma sov ut. Han hade morgonrock över pyjamasen. Han lagade frukost varje lördag. ”Pappa! Var är min serietidning?” sa jag. Varje fredag brukade han köpa nya numret av *SMASH!* innan han körde hem,

och så läste jag den på lördag morgon.

”Bak i bilen. Vill du ha rostade bröd?”

”Ja”, sa jag. ”Men inte vidbränt.”

Pappa gillade inte brödrostar. Han rostade bröd på grillen, och för det mesta brände han vid det.

Jag gick ut på uppfarten. Jag såg mig omkring. Jag gick tillbaka in och svängde upp köksdörren. Jag gillade köksdörren. Den gick att svänga åt båda hållen, så att tjänarna för sextio år sedan kunde gå in och ut med armarna fullastade med tomma eller fulla tallrikar. ”Pappa? Var är bilen?”

”På uppfarten.”

”Nej, det är den inte.”

”Vad?”

Det ringde, och pappa gick ut i hallen, där vi hade telefonen, för att svara. Jag hörde hur han pratade med någon.

Det började osa om brödet på grillen.

Jag ställde mig på en stol och stängde av grillen.

”Det var från polisen”, sa pappa. ”Det är någon som har anmält att de sett vår bil stå övergiven där vägen tar slut. Jag sa att jag inte ens har anmält den som stulen. Jaha. Vi kan bege oss dit ner och möta dem där. *Rostat bröd!*”

Han drog ut plåten från grillen. Det rykte om brödet och det var svart på ena sidan.

”Är min serietidning där? Eller stal de den?”

”Jag vet inte. Polisen sa inget om din serietidning.”

Pappa bredde jordnötssmör på den brända sidan av varje brödskiva, bytte ut morgonrocken mot en ytterrock utanpå pyjamasen, satte på sig skor och så gav vi oss iväg nerför vägen. Han tuggade på sin brödskiva medan vi gick. Jag höll min i handen utan att äta.

Vi hade gått i kanske fem minuter längs den smala landsvägen, omgiven av öppna fält på bägge sidor, när en polisbil kom körande bakom oss. Den saktade in och föraren sa pappas namn.

Jag gömde min brända brödskiva bakom ryggen medan pappa pratade med polisen. Jag önskade att min familj kunde göra som alla andra jag kände och köpa vanligt skivat vitt bröd som passade i brödrosten. Min pappa hade hittat ett lokalt bageri där man bakade stora klumpiga mörka bröd, och envisades med att handla där. Han påstod att det var godare, vilket enligt mig var rena dumheterna. Riktigt bröd var vitt, färdigskivat och nästan smaklöst: det var det som var poängen.

Polisbilens förare klev ut, öppnade bakdörren och sa åt mig att sätta mig. Pappa satte sig i framsätet bredvid föraren.

Polisbilen körde sakta neråt vägen. På den tiden var det en grusväg från början till slut, inte tillräckligt bred för två bilar att mötas, full av pölar och gropar och gupp och stenar som stack upp, helt uppkörd av traktorer och regn och tidens gång.

”Vilka ungar”, sa polisen. ”För dem är det ett skämt. Sno en bil, köra runt ett tag, dumpa den någonstans. De är nog från trakten.”

”Jag är bara glad att den kom tillrätta så kvickt”, sa pappa.

Vi passerade Caraways gård, där en liten flicka med klarröda kinder och nästan vitt blont hår stod och stirrade på oss. Jag höll min brända smörgås i knäet.

”I alla fall underligt att de lämnade den ända härnere”, sa polisen. ”För härifrån är det en lång väg att gå till fots, vart man än ska.”

Efter en kurva fick vi syn på vår vita Mini på andra sidan av vägen, den stod framför en grind till ett fält med hjulen djupt nersjunkna i leran. Vi körde förbi den och stannade vid dikeskanten. Polisen öppnade bakdörren åt mig och så gick vi alla tre bort till bilen medan polisen berättade för min pappa

om den lokala brottsligheten och om varför det uppenbarligen var traktens ungar som gjort det, och så öppnade min pappa framdörren på passagerarsidan med sin reservnyckel.

”Det är någon som har lämnat kvar något i baksätet”, sa han. Så lutade han sig fram och ryckte undan den blå filten som täckte för föremålet i baksätet, fastän polismannen samtidigt sa åt honom att han skulle låta bli, och jag tittade ju i baksätet eftersom min serietidning låg där, så jag fick syn på det.

Det var ett *det*, det där föremålet jag tittade på, inte en *han*.

Fastän jag var ett fantasifullt barn och hade lätt för att drömma mardrömmar så hade jag övertalat mina föräldrar att ta med mig till Madame Tussauds vaxkabinett i London när jag var sex, för jag ville besöka Skräckkammaren eftersom jag förväntade mig en Skräckkammare med filmmonster av det slag jag läst om i mina serietidningar. Jag ville få rysa inför vaxdockor av Dracula, Frankensteins monster och Vargmannen. I stället leddes jag genom en till synes ändlös följd av glasmontrar med intetsägande och surmulna män och kvinnor som hade mördat människor – för det mesta hyresgäster eller sina egna familjemedlemmar – och som sedan själva blev mördade: genom hängning, elektriska stolen eller gaskammaren. De flesta framställdes tillsammans med sina offer i ansträngda sociala situationer – kanske sittande till bords vid middagen, medan deras förgiftade familjemedlemmar gav upp andan. Skyltarna som berättade vilka de var upplyste mig också om att de flesta mördat sina familjer och sålt kropparna till *anatomy*. Det var då som ordet *anatomy* fick en helt egen och fasansfull innebörd för mig. Jag visste inte vad *anatomy* var för något. Allt jag visste var att *anatomy* drev folk till att mörda sina egna barn.

Det enda som hindrat mig från att skrikande springa från Skräckkammaren medan jag leddes runt var att ingen av vaxdockorna såg helt trovärdig ut. De kunde inte verka riktigt döda, för de hade aldrig verkat riktigt levande.

Föremålet i baksätet som täcktes av den blå filten (Jag *kände igen* filten. Den kom från mitt gamla rum, det var den som legat på hyllan ifall man frös) var inte heller särskilt trovärdigt. Det såg ut lite som gruvarbetaren, men det hade svart kostym på sig, med en skrynklig vit skjorta och en svart fluga. Håret var tillbakakammat och glänste av pomada. Ögonen stirrade. Dess läppar var blå men hyn var väldigt röd. Det var rena parodin på hälsa. Det hade ingen guldkedja runt halsen.

Under det skymtade jag mitt nya nummer av *SMASH!* med Batman på omslaget. Han såg ut precis som på teve.

Jag kommer inte ihåg vem som sa vad, jag minns bara att de fick mig att backa undan från bilen. Jag korsade vägen, och där stod jag för mig själv medan polisen pratade med min pappa och skrev i en anteckningsbok.

Jag stirrade på bilen. En grön trädgårdsslang gick från avgasröret och upp till fönstret på förarsidan. Tjock brun lera var smetad över hela avgasröret så att slangens munstycke skulle sitta kvar.

Ingen såg åt mitt håll. Jag tog en tugga av min smörgås. Den var vidbränd och kall.

Hemma brukade pappa äta upp det vidbrända på rostbrödet. ”Mums!” sa han, och: ”Grillkol! Jättenyttigt!” och: ”Vidbränt! Det bästa jag vet!” och så åt han upp alltsammans. När jag var betydligt äldre erkände han att han aldrig gillat vidbränt bröd, utan bara ätit det för att det inte skulle förfaras, och för ett kort ögonblick kändes hela min barndom som en lögn: det var som om en av de trospelare som min värld vilat på hade vittrat sönder till torr sand.

Polisen stod framför sin bil och pratade i en radio.

Sen kom han över vägen fram till mig. ”Ledsen för det här, grabben”, sa han. ”Vi borde hitta någonstans där du kan vänta utan att vara i vägen. Har du lust att sitta i baksätet i min bil igen?”

Jag skakade på huvudet. Jag ville inte sitta där igen.

Någon sa: "Han kan följa med mig tillbaka till bondgården. Det är inget besvär." Det var en flicka

Hon var mycket äldre än jag, minst elva. Håret var rätt kortklippt för en flicka och hon hade potatisnäsa. Hon var fräknig. Hennes kjol var röd – på den tiden hade flickor inte jeans så ofta, inte då vi bodde. Hon hade en mjuk Sussexdialekt och klara gråblå ögon.

Flickan gick med polisen fram till min pappa och fick tillstånd att ta med mig därifrån, och så gick jag helt plötsligt neråt vägen med henne.

"Det finns en död man i vår bil", sa jag.

"Det var därför han kom hit ner", berättade hon för mig. "Slutet av vägen. Ingen skulle komma på honom och sätta stopp för honom här i krokarna, klockan tre på natten. Och den där leran är fuktig och lätt att forma."

"Tror du han tog livet av sig?"

"Ja. Vill du ha mjölk? Mormor håller på att mjölka Bessie."

"Du menar riktig mjölk från en ko?" sa jag och kände mig dum, men hon nickade bara till svar.

Jag tänkte över saken. Jag hade aldrig druckit mjölk som inte kom från en flaska. "Det tror jag att jag vill."

Vi stannade vid en liten lada. Bredvid en ko stod en gammal kvinna, betydligt äldre än mina föräldrar, med håret långt och grått som spindelväv och ett smalt ansikte. Det satt en lång svart tub vid var och en av kons spenar. "Vi brukade mjölka dem för hand", sa hon till mig. "Men det här är enklare."

Hon visade mig hur mjölken gick från kon in i de svarta tuberna och genom maskinen, passerade en kylanordning och fortsatte ner i enorma mjölkbehållare av metall. Mjölkbehållarna ställdes utanför ladan på en klumpig träpall, där de hämtades dagligen av en lastbil.

Den gamla frun gav mig en mugg med krämig mjölk från kossan Bessie, spenvarm mjölk som inte passerat kylanordningen. Jag hade aldrig druckit något som smakade så förut: mättat och varmt och alldeles lent i munnen. Den mjölken mindes jag även när allt annat var glömt.

"Det finns fler av dem uppåt vägen", sa den gamla plötsligt. "Alla möjliga på väg neråt med blinkande ljus och allt. En sådan uppståndelse. Det är bäst om du tar in pojken i köket. Han är hungrig och en mugg mjölk står sig inte en växande pojke på."

"Har du ätit?" frågade flickan.

"Bara en rostad smörgås. Den var vidbränd."

"Jag heter Lettie", sa hon. "Lettie Hempstock. Det här är Hempstockgården. Följ med." Hon släppte in mig genom ytterdörren och tog med mig till deras enorma kök, placerade mig vid ett jättelikt träbord som var så nerfläckt och fullt av ådringar att det såg ut som om ansikten stirrade upp på mig ur det uråldriga träet.

"Här äter vi tidig frukost", sa hon. "Vi börjar mjölka i dagbräckningen. Men det finns gröt i kastrullen, och sylt att ha i den."

Hon ställde fram en porslinsskål full med varm gröt från spisen, med en klick hemmagjord svartvinbärssylt – min älsklingssylt – mitt i gröten och så hällde hon gräddesmet ovanpå. Jag rörde runt i den med skeden innan jag började äta, vispade alltsammans till en lila smet, och hade aldrig känt mig nöjdare med någonting. Den smakade perfekt.

En kort och stabbig kvinna kom in. Hennes kastanjebruna hår var kortklippt och gråstrimmigt. Hon var äppelkindad, hade en mörkgrön kjol som räckte ner till knäna och gummistövlar. Hon sa: "Det här måste vara pojken uppifrån vägen. Vilket väsen de ställer till kring den där bilen. De är fem stycken som kommer att vilja ha te snart."

Lettie fyllde en enorm kopparkittel med vatten från kranen. Hon tände en gasplatta med en tändsticka och satte kitteln på lågan. Sedan tog hon fram fem kantstötta muggar från ett köksskåp, tvekade och gav kvinnan en blick. Kvinnan sa: "Du har helt rätt. Sex. Doktorn kommer också."

Sedan snörpte kvinnan på munnen och fnös. "De missade brevet", sa hon. "Ändå skrev han det så ordentligt, vek ihop det och la det i bröstfickan, och de har inte ens tittat där än."

"Vad står det?" frågade Lettie.

"Läs själv", sa kvinnan. Jag fick för mig att hon var Letties mamma. Hon verkade som någons mamma. Så sa hon: "Det står att han tog alla pengar som han fått av sina vänner för att smuggla ut ur Sydafrika och sätta in på banken i England för deras räkning, tillsammans med alla pengar som han själv tjänat genom åren på att utvinna opalstenar, och så gick han till kasinot i Brighton för att spela, men han tänkte bara spela med sina egna pengar. Och sedan tänkte han bara ta lite av pengarna som han fått av sina vänner tills han hade vunnit tillbaka pengarna han förlorat."

"Och sedan hade han ingenting alls", fortsatte kvinnan, "och allt var mörkt."

"Fast det där var inte vad han skrev", sa Lettie och kisade. "Så här skrev han:

Till alla mina vänner,

Så ledsen det var inte meningen och hoppas ni har hjärta att förlåta mig för själv kan jag inte förlåta mig."

"Samma sak", sa den äldre kvinnan. Hon vände sig till mig. "Jag är Letties mamma", sa hon. "Du har nog träffat min mor redan, i mjölkladan. Jag är fru Hempstock, men hon var fru Hempstock före mig så hon är gamla fru Hempstock. Det här är Hempstockgården. Det är den äldsta bondgården i trakten. Den finns med i Domedagsboken."

Jag undrade varför alla de där kvinnorna hette Hempstock, men jag frågade inte, lika lite som jag vågade fråga hur de kunde känna till självmordsbrevet eller vad gruvarbetaren tänkt när han dog. De var väldigt sakliga beträffande det.

"Jag fick honom att titta i bröstfickan", sa Lettie. "Han kommer att tro att det var hans egen idé."

"Duktig flicka", sa fru Hempstock. "När vattnet kokar har de hunnit hit för att fråga om jag sett något ovanligt och för att dricka te. Kan inte du ta med dig pojken ner till dammen?"

"Det är ingen damm", sa Lettie. "Det är min ocean." Hon vände sig till mig och sa: "Häng med." Hon förde mig ut ur huset samma väg vi just kommit.

Det var fortfarande mulet.

Vi gick runt huset och fortsatte bort längs kostigen.

"Är det en riktig ocean?" frågade jag.

"O ja", sa hon.

Plötsligt var vi bara framme vid den: en bod, en gammal bänk och mellan dem låg ankdammen, mörkt vatten med ljusa fläckar av näckrosor och andmat. På ytan låg en död fisk och flöt på sidan, silverfärgad som ett mynt.

"Det där var inte bra", sa Lettie.

"Jag tyckte du sa att det var en ocean", påpekade jag för henne. "Det är faktiskt bara en damm."

"Det *är* en ocean", sa hon. "Vi korsade den när jag bara var en liten bebis, på väg från det gamla landet."

Lettie gick in i boden och återvände med en lång bambustång där det satt fast något som såg ut so

en håv. Hon lutade sig fram och sköt försiktigt in håven under den döda fisken. Hon håvade upp den.

~~”Men Hempstockgården finns med i Domedagsboken”, sa jag. ”Det sa din mamma. Och det var på Vilhelm Erövrarens tid.”~~

”Ja”, sa Lettie Hempstock.

Hon tog upp den döda fisken ur håven och granskade den. Den hade inte stelnat än utan var mjuk och gled i handen på henne. Jag hade aldrig sett så många färger: den var silverfärgad, visst, men under silvret fanns blått och grönt och lila och alla fjäll var svarta längst ut.

”Vad är det för slags fisk?” frågade jag.

”Det här är mycket besynnerligt”, sa hon. ”Alltså, för det mesta dör inte fisken i den här oceanen överhuvudtaget.” Utan att jag förstod varifrån den kom fick hon fram en pennkniv med handtag av ben, och körde den i fiskens mage och snittade upp den mot stjärten.

”Det här är vad den dog av”, sa Lettie.

Hon tog fram något inifrån fisken. Och så la hon det, fortfarande klabbigt av fiskens inälvor, i min hand. Jag böjde mig ner, doppade det i vattnet och gned det med fingrarna för att få rent det. Jag stirrade på det. Drottning Victorias ansikte stirrade tillbaka på mig.

”Ett sexpencemynt?” sa jag. ”Åt fisken ett sexpencemynt?”

”Ja, det kan ju inte vara bra, eller hur?” sa Lettie Hempstock. Solen hade kommit fram en aning och i ljuset såg man att hennes kinder och näsa var täckta med fräcknar, och när solen nådde hennes hår blev det kopparrött. Och sedan sa hon: ”Din pappa undrar var du håller hus. Dags att ge sig tillbaka.”

Jag försökte ge henne det lilla silvermyntet, men hon skakade på huvudet. ”Behåll det du”, sa hon. ”Du kan köpa choklad, eller isglass med citronsmak.”

”Det tror jag inte går”, sa jag. ”Det är för litet. Jag vet inte ens om affärerna tar emot sådana här mynt längre.”

”Stoppa det i spargrisen då”, sa hon. ”Det kanske ger dig tur.” Hon lät tvivlande när hon sa det, som om hon inte var säker på vilken sorts tur det förde med sig.

Polisen och min pappa och två män i bruna kostymer med tillhörande slipsar stod och väntade i bondköket. En av männen sa att han var polis, vilket gjorde mig besviken: om jag var polis skulle jag bära min uniform så ofta jag bara kunde. Den andre mannen med kostym och slips kände jag igen som doktor Smithson, som var vår familjeläkare. De hade druckit upp sitt te.

Pappa tackade fru Hempstock och Lettie för att de tagit hand om mig, och de sa att det inte var det minsta besvär och att jag var välkommen tillbaka. Polisen som kört oss till vår bil körde oss tillbaka hem igen och släppte av oss vid uppfarten.

”Nog bäst om du inte pratar med din syster om det här”, sa pappa.

Jag ville inte prata om det med någon. Jag hade upptäckt en alldeles särskild plats, jag hade fått en ny vän, förlorat min nya serietidning och i min hårt knutna näve hade jag ett gammaldags sexpencemynt av silver.

”Vad är det för skillnad på oceanen och havet?” frågade jag.

”Större”, sa pappa. ”En ocean är mycket större än ett hav. Varför undrar du?”

”Tänkte bara”, sa jag. ”Kan det finnas en ocean som är lika liten som en damm?”

”Nej”, sa pappa. ”Damm är stora som dammar, sjöar är stora som sjöar. Hav är hav och oceaner är oceaner. Atlanten, Stilla havet, Indiska oceanen och Arktiska oceanen. Jag tror att det är alla oceaner som finns.”

Pappa gick upp till deras sovrum för att prata med mamma och ringa däruppför. Jag stoppade silvermyntet i min spargris. Det var en sådan där spargris av porslin som man inte kunde få upp någon ur. En dag när det inte fick plats fler mynt skulle jag få slå sönder den, men för tillfället var den

långtifrån full.

Jag fick aldrig se vår vita Mini igen. På måndagen två dagar senare fick pappa hem en svart Rover med spruckna röda lädersäten. Det var en större bil än Minin, men inte lika bekväm. Skinnklädseln var inpyrd med gammal cigarrluk och vi blev alltid bilsjuka under långa åkturer i baksätet på Rovern.

Den svarta Rovern var inte det enda som anlände på måndagsmorgonen. Jag fick ett brev också. Jag var sju år gammal, jag fick aldrig brev. På min födelsedag fick jag vykort från mina far- och morföräldrar och från mammas väninna Ellen Henderson som jag inte ens kände. Ellen Henderson, som bodde i en husvagn, skickade en näsduk till min födelsedag. Jag fick aldrig några brev. Ändå brukade jag titta i brevlådan varje dag för att se om det fanns något till mig.

Och det gjorde det den morgonen.

Jag öppnade brevet, förstod inte vad det rörde sig om och tog med det till mamma.

”Du har vunnit på din premieobligation”, sa hon.

”Vad betyder det?”

”När du föddes – när alla hennes barnbarn föddes – köpte din mormor en premieobligation till dig. Och när det numret faller ut kan man vinna flera tusen pund.”

”Har jag vunnit flera tusen pund?”

”Nej.” Mamma tittade på papperslappen. ”Du har vunnit tjugofem pund.”

Jag var ledsen för att jag inte vunnit flera tusen pund (jag visste redan vad jag skulle köpa för dem: jag skulle köpa ett ställe där jag kunde vara ensam, som Batmans grotta, med en hemlig ingång), men jag var hänryckt över att vara i besittning av en förmögenhet bortom allt jag ens kunnat föreställa mig. Tjugofem pund. För en penny kunde jag köpa fyra lakrits- eller fruktgodis: de kostade en kvartspenny styck, trots att det inte fanns några kvartspennies längre. Om det gick 240 pennies på ett pund och fyra godis på en penny, så var tjugofem pund ... mer godis än jag kunde föreställa mig utan svåra ansträngningar.

”Jag ska sätta in det på din sparkassebok”, sa mamma och krossade mina drömmar.

Jag hade inte mer godis än jag haft tidigare samma morgon. Ändå var jag rik. Tjugofem pund rika än jag varit bara några ögonblick tidigare. Jag hade aldrig någonsin förut vunnit något överhuvudtaget.

Jag fick henne att en gång till visa mig papperet där mitt namn stod, innan hon stoppade ner det i sin handväska.

Det var måndag morgon. Samma eftermiddag höll den urgamle herr Wollery, som kom och tog hand om trädgården varje måndags- och torsdagseftermiddag (fru Wollery, hans lika urgamla hustru, som bar galoscher, jättelika halvt genomskinliga skoöverdrag, kom och städade varje onsdagseftermiddag) på att gräva i grönsakslandet och hittade en flaska med småmynt där det till och med fanns några kvartspennies. Inget av mynten var från ett senare datum än 1937, och jag ägnade eftermiddagen åt att putsa dem med brunkräm och vinäger tills de glänste.

Mamma ställde flaskan med gamla mynt på spiselkransen i matsalen och sa att hon trodde att en myntsamlare nog kunde betala flera pund för dem.

Den kvällen var jag lycklig och upprymd när jag gick och la mig. Jag var rik. Nergrävda skatter hade påträffats. Världen var en bra plats.

Jag minns inte hur drömmarna började. Men det är ju så det är med drömmar, inte sant? Jag vet att

jag befann mig i skolan, hade en dålig dag och fick gömma mig för den sortens ungar som slog mig och gav mig öknamn, men de hittade mig i alla fall, djupt inne i rhododendronsåret bakom skolan, och jag förstod att det måste vara en dröm (men i drömmen förstod jag inte; den var verklig och den var sann) eftersom min morfar och hans vänner var i sällskap med dem, gamla gubbar med grå hy och hackhosta. De höll i vassade blyertspennor, sådana som gör att man blöder om man blir stucken med dem. Jag sprang ifrån dem men de var snabbare än jag, både gubbarna och de stora killarna, och de hann ifatt mig på pojkoan där jag försökt gömma mig i ett av båsen. De tryckte ner mig och tvingade mig att gapa stort.

Min morfar (men det var inte min morfar; egentligen var det en vaxdocka som föreställde min morfar och tänkte sälja mig till *anatomien*) höll i något vasst och blänkande och började trycka in det min mun med sina korta tjocka fingrar. Det var hårt och vasst och välbekant, och det fick mig att storkna och kvävas. Jag fick metallsmak i munnen.

Alla inne på pojkoan betraktade mig med elaka och triumferande ögon, och jag bestämde mig för att inte ge dem tillfredsställelsen av att se mig kvävas av den där saken i min strupe, så jag försökte låta bli.

Jag vaknade och höll på att kvävas.

Jag kunde inte andas. Det fanns något i strupen som var hårt och vasst och hindrade mig från att andas eller skrika på hjälp. Jag började hosta medan jag vaknade med tårar strömmande nerför kinderna och rinnande näsa.

Förtvivlat och panikartat men bestämt körde jag ner fingrarna i halsen så långt jag kunde. Med yttersta fingertoppen av pekfingret kände jag kanten på något hårt, jag fick långfingret på andra sidan och höll på att kikna medan jag klämde fast saken mellan fingrarna och drog upp vad det nu var ur halsen.

Jag kippade efter andan och sedan kräktes jag rätt på lakanen, fick upp klart dregel som hade några blodstänk där saken skurit in i strupen medan jag drog ut den.

Jag tittade inte på saken. Jag höll den i ett hårt grepp, kladdig av mitt eget slem och saliv. Jag ville inte titta på den. Jag ville inte ens att den skulle finnas, som en bro mellan min dröm och den vakna världen.

Jag sprang genom hallen till badrummet längst bort i huset. Jag sköljde munnen, drack direkt från kranen och spottade rött i det vita handfatet. Först när jag hade gjort det satte jag mig ner på den vita badkarskanten och öppnade handen. Jag var livrädd.

Men det som låg i min handflata – det som funnits i min strupe – var inte läskigt. Det var ett mynt, en silverskilling.

Jag gick tillbaka till mitt rum. Jag klädde på mig och tvättade bort uppkastningen från lakanen så gott jag kunde med hjälp av en fuktig tvättilapp. Jag kunde bara hoppas att lakanen hann torka innan jag skulle gå och lägga mig igen. Sedan gick jag nerför trappan.

Jag ville berätta för någon om skillingen, men jag visste inte vem jag skulle berätta för. Så mycket visste jag om vuxna att jag förstod att de inte skulle tro mig om jag berättade vad som hänt. Vuxna verkade ändå inte tro mig särskilt ofta när jag berättade sanningen för dem. Så varför skulle de tro mig när det gällde något som var så här osannolikt?

Min syster lekte med några vänner i trädgården bakom huset. Hon kom ilsket springande när hon fick syn på mig. ”Jag hatar dig”, sa hon. ”Jag ska berätta för pappa och mamma när de kommer hem.

”Vadå?”

”Du vet”, sa hon. ”Jag vet att det var du.”

”Vad var det som var jag?”

”Som kastade pengar på mig. På oss allihop. Från buskarna. Det var riktigt elakt.”

”Men det var inte jag.”

”Det gjorde ont.”

Hon återvände till sina vänner, och de blängde på mig allihop. Det värkte och rev i halsen.

Jag gick nerför uppfarten. Jag har ingen aning om vart jag trodde att jag var på väg – jag ville bara komma därifrån.

Nedanför uppfarten stod Lettie Hempstock under kastanjeträden. Hon såg ut som om hon stått där och väntat i hundra år och var beredd att vänta i hundra till. Hon hade en vit klänning, men den blev grönfläckig i ljuset som silades genom kastanjernas nyutspruckna lövverk.

”Hej”, sa jag.

”Du drömde mardrömmar, va?” sa hon.

Jag tog upp skillingen ur fickan och visade henne. ”Den höll på att kväva mig”, berättade jag. ”När jag vaknade. Men jag vet inte hur den kom in i munnen på mig. Om någon hade lagt den i munnen på mig så hade jag vaknat. Den bara *fanns* där när jag vaknade.”

”Ja”, sa hon.

”Min syster påstår att jag slängde pengar på dem från buskarna, men det gjorde jag inte.”

”Nej”, instämde hon. ”Det gjorde du inte.”

”Lettie”, sa jag. ”Vad är det som händer?”

”Jamen”, sa hon som om det var en självklarhet. ”Det är bara någon som försöker ge folk pengar, inte mer än så. Men den gör det väldigt klumpigt och den rör upp saker och ting här som inte borde vara vakna. Och det är inte bra.”

”Har det någonting att göra med mannen som dog?”

”Någonting med honom att göra. Det stämmer.”

”Är det han som gör det här?”

Hon skakade på huvudet. Så frågade hon: ”Har du ätit frukost?”

Jag skakade på huvudet.

”Jamen då så”, sa hon. ”Häng med.”

Vi gick neråt vägen tillsammans. På den tiden fanns det några få hus utspridda åt det hållet och hon pekade ut dem för mig längs vägen. ”I det där huset”, sa Lettie Hempstock, ”drömde en man att han såldes och förvandlades till pengar. Nu har han börjat se saker i spegeln.”

”Vadå för saker?”

”Sig själv. Fast med fingrar som sticker ut genom ögonen. Och saker som kommer ut ur munnen. Som krabbklor.”

Jag tänkte på folk som hade krabbor krypande ut ur munnen i spegeln. ”Varför hittade jag en skilling i halsen?”

”Han ville att folk skulle få pengar.”

”Gruvarbetaren? Som dog i bilen?”

”Ja. Liksom. Inte riktigt. Han satte igång allt det här, som när någon tänder stubinen till en fyrverkeripjäs. Hans död fick eld på tråden. Fast det som exploderar just nu, det är inte han. Det är någon annan. Något annat.”

Hon gned sin fräkniga näsa med en smutsig näve.

”I det där huset har en kvinna blivit galen”, berättade hon för mig, och det skulle aldrig ha fallit mig in att betvivla hennes ord. ”Hon har pengar i madrassen. Nu vågar hon inte gå upp ur sängen ifall någon skulle ta dem ifrån henne.”

”Hur vet du det?”

Hon ryckte på axlarna. "När man väl har varit här ett tag, får man reda på saker."

Jag sparkade iväg en sten. "När du säger 'ett tag', menar du egentligen 'otroligt länge'?"

Hon nickade.

"Hur gammal är du egentligen?" frågade jag.

"Elva."

Jag tänkte efter en stund. Så frågade jag: "Hur länge har du varit elva?"

Hon log mot mig.

Vi gick förbi Caraways gård. Jordbrukarparet, som jag en dag skulle lära känna som Callie Anders föräldrar, stod på gården och skrek åt varandra. De slutade när de fick syn på oss.

När vägen svängt tillräckligt så att vi var utom synhåll sa Lettie: "Arma människor."

"Varför är de arma människor?"

"För att de har haft ont om pengar. Och den här morgonen drömde han att hon ... att hon gjorde dåliga saker. För att tjäna pengar. Så han tittade i hennes handväska och hittade en massa hopvikta tioskillingssedlar. Hon påstår att hon inte har en aning om var de kommer ifrån, men han tror inte på henne. Han vet inte vad han ska tro."

"Allt det här bråket och alla de här drömmarna. Det handlar om pengar, va?"

"Jag är inte så säker på det", sa Lettie och lät nästan skrämmande vuxen när hon sa det.

"Vad som än är på gång", sa hon till slut, "så går det att reda ut." Så upptäckte hon hur orolig jag såg ut. Rentav livrädd. Och då sa hon: "Efter pannkakorna."

Lettie stekte våra pannkakor i en stor pannkakslagg av gjutjärn. De var lövtunna och allteftersom pannkakorna blev klara kramade hon ur en citron över dem och släppte ner en klick plommonsylt i mitten och rullade ihop dem lika tätt som cigarrer.

När det fanns tillräckligt många slog vi oss ner vid köksbordet och glufsade i oss dem.

Det fanns en eldstad i köket och askan från kvällen innan glödde fortfarande. Det där köket var ett inbjudande ställe, tyckte jag.

"Jag är rädd", sa jag till Lettie.

Hon gav mig ett leende. "Jag lovar att se till att inget händer dig. *Jag* är inte rädd."

Jag var fortfarande rädd, fast inte lika mycket. "Det är läskigt, bara."

"Jag sa ju att jag lovar", sa Lettie Hempstock. "Jag låter dig inte råka illa ut."

"Illa?" sa en gäll och sprucken röst. "Vem har råkat illa ut? Vad har råkat illa ut? Varför skulle någon råka illa ut?"

Det var gamla fru Hempstock med sitt förkläde i bägge händerna, och förklädet tyngdes ner av så många påskliljor att hennes ansikte förgylldes i återskenet från dem, och hela köket tycktes bada i de gula ljuset.

"Det är något som ställer till med problem", sa Lettie. "Det ger pengar till folk. I deras drömmar och i verkliga livet." Hon visade min skilling för den gamla damen. "Min vän upptäckte att han höll på att kvävas av den här skillingen när han vaknade i morse."

Gamla fru Hempstock la ner förklädet på köksbordet och flyttade raskt påskliljorna från tyget ner på träskivan. Sedan tog hon skillingen från Lettie. Hon kisade mot den, luktade på den, gned på den, lyssnade på den (åtminstone satte hon den till örat) och vidrörde den till sist med sin lila tungspets.

"Den är ny", sa hon till sist. "Det står 1912 på den, men den fanns ännu inte igår."

"Jag visste att det var något som var konstigt med den", sa Lettie.

Jag såg upp på gamla fru Hempstock. "Hur kan du veta det?"

"Bra fråga, hjärtegrynet. Det handlar mest om elektronernas sönderfall. Man måste titta väldigt noga för att få syn på elektronerna. Elektronerna är de små nätta sakerna som ser ut som små glada

miner. Neutronerna är de grå sakerna som ser ut som sura miner. Alla elektronerna såg lite väl glada ut för att komma från 1912, så då undersökte jag kanten på bokstäverna och själva den kungliga figuren, och alltsammans var en smula för välslipat och snyggt. Även där kanterna var nötta, såg det som om de var gjorda för att se nötta ut.”

”Du måste ha väldigt bra syn”, sa jag. Jag var imponerad. Hon gav tillbaka myntet till mig.

”Inte lika bra som den var förr i världen, fast å andra sidan, när du blir lika gammal som jag så kommer du inte heller att ha lika bra syn som förr i världen.” Och så gav hon ifrån sig ett gapskratt som om hon sagt något riktigt roligt.

”Hur gammal är det?”

Lettie tittade på mig, och jag blev rädd för att jag sagt något oförskämt. Ibland gillade vuxna inte att bli tillfrågade om sin ålder, och ibland gjorde de det. Enligt min erfarenhet gillade gamla människor att bli tillfrågade. De var stolta över sin ålder. Fru Wollery var sjuttiosju och herr Wollery var åttionio, och de gillade att berätta för oss hur gamla de var.

Gamla fru Hempstock gick bort till skänken och tog fram flera färggranna vaser. ”Tillräckligt gammal”, sa hon. ”Jag minns när månen blev till.”

”Har det inte alltid funnits en måne?”

”Kära hjärtan. Inte på minsta vis. Jag kommer ihåg den dagen när månen dök upp. Vi såg upp mot himlen – på den tiden var den alldeles lerbrun och askgrå, inte alls grön och blå ...” Hon fyllde varje vas till hälften i vasken. Så tog hon en svartnad kökssax och klippte bort en centimeter av stjälken på varje vas och en av påskliljorna.

”Är ni säkra på att det inte är hans spöke som gör allt det här?” sa jag. ”Är ni säkra på att vi inte är hemsökta?”

Då skrattade de båda, flickan och den gamla kvinnan, och jag kände mig dum. ”Ursäkta”, sa jag.

”Spöken kan inte göra saker”, sa Lettie. ”De är inte ens bra på att flytta saker.”

”Gå och hämta din mamma”, sa gamla fru Hempstock. ”Hon håller på med tvätten.” Så vände hon sig till mig: ”Du får hjälpa mig med liljorna.”

Jag hjälpte henne att sätta blommorna i vaserna, och hon frågade mig till råds om var i köket vaserna skulle stå. Vi ställde dem där jag föreslog, och jag kände mig underbart viktig.

Påskliljorna var som fläckar av solsken och fick hela det mörka timrade köket att se gladare ut. Golvet var en röd stenhäll. Väggarna var vitmenade.

Den gamla kvinnan gav mig en klump honungskaka från Hempstocks egen bikupa, på ett kantstött tefat, och hällde över lite grädde från kannan. Jag åt den med sked, tuggade på bivaxet som tuggumm och lät honungen rinna ut i munnen, söt och klibbig med en eftersmak av vildblom.

Jag skrapade den allra sista grädden och honungen från tefatet när Lettie och hennes mamma kom in i köket. Fru Hempstock hade fortfarande på sig sina stora gummistövlar och kom inklivande som om hon hade fruktansvärt bråttom. ”Mamma!” sa hon. ”Ger du pojken honung? Du förstör hans tänder!”

Gamla fru Hempstock ryckte på axlarna. ”Jag ska ta mig ett prat med larverna i hans mun”, sa hon. ”Få dem att lämna hans tänder i fred.”

”Man kan helt enkelt inte köra med bakterier på det viset”, sa den yngre fru Hempstock. ”Det gillar de inte.”

”Struntprat”, sa den gamla. ”Låter man larverna vara så bär de sig åt precis hur som helst. Visar man dem vem som bestämmer så kan de inte vara hjälpsamma nog. Du har ju smakat min ost.” Hon vände sig till mig. ”Jag har vunnit medaljer för min ost. Medaljer. På gamle kungens tid fanns det fortfarande som kunde sitta till häst en vecka för att få köpa min ost. Det sas att själve kungen åt den med bröd

till, och hans pojkar, prins Dickon och prins Geoffrey och till och med lille prins John, de svor på att det var den godaste ost de någonsin smakat ...”

”Mommo”, sa Lettie och den gamla hejdade sig mitt i en mening.

”Du behöver ett hasselspö”, sa Letties mamma. ”Och”, la hon till en smula tveksamt, ”jag antar att du skulle kunna ta med pojken. Det är hans mynt, och det blir lättare att ta med sig om han är med. Någonting som hon har gjort.”

”Hon?” sa Lettie. Hon höll sin pennkniv av ben i handen, med infällt blad.

”Smakar som en hon”, sa Letties mamma. ”Fast jag kan ju ha fel.”

”Ta inte med pojken”, sa gamla fru Hempstock. ”Det är bara att be om olycka.”

Jag blev besviken.

”Vi klarar oss fint”, sa Lettie. ”Jag tar hand om honom. Både om honom och mig. Det blir ett äventyr. Och han håller mig sällskap. Snälla mommo?”

Jag såg upp på gamla fru Hempstock med hoppfull min och väntade.

”Säg inte att jag inte varnade er om alltihop går snett”, sa gamla fru Hempstock.

”Tack, mormor. Det ska jag inte. Och jag ska vara försiktig.”

Gamla fru Hempstock fnös. ”Gå inte och gör något dumt nu. Närma dig den försiktigt. Bind den, stäng vägarna för den, försänk den i sömn igen.”

”Jag vet”, sa Lettie. ”Jag kan allt det där. Jag lovar. Vi kommer att klara oss fint.”

Det var vad hon sa. Men det gjorde vi inte.

Lettie tog med mig till ett hasselsnår intill den gamla vägen (på våren tyngdes buskarna ner av sina hängen) och bröt av en gren. Sedan skalade hon av barken med sin kniv som om hon aldrig gjort annat och skar till den igen så att den fick formen av ett Y. Hon stoppade undan kniven (jag såg inte vart den försvann) och tog tag om klykan med bägge händer.

”Jag letar inte med slagruta”, förklarade hon. ”Använder den bara som vägledning. Till en början letar vi efter en blå ... en blå flaska, tror jag. Eller något lilablått som glänser.”

Jag hjälpte henne att leta. ”Jag kan inte se något.”

”Det finns här någonstans”, försäkrade hon.

Jag granskade omgivningen, sökte igenom gräset, en rödbrun kyckling som pickade vid vägkanten lite rostigt jordbruksmaskineri, träbordet på bockar bredvid vägen och de sex tomma mjölkflaskorna som stod på det. Jag såg Hempstocks röda tegelgård bekvämt hopkrupen som ett djur i vila. Jag såg alla vårblommor: de vita och gula prästkragarna som fanns överallt, de gyllene maskrosorna och de smörgula smörblommorna och väl sent för årstiden en ensam blåklocka som ännu glittrade av dagg i skuggan under mjölkpallen ...

”Den där?” frågade jag.

”Du har skarp blick”, sa hon uppskattande.

Tillsammans gick vi fram till blåklockan. Lettie slöt ögonen när vi var där. Hon snurrade sakta runt med hasselspöet utsträckt som om hon var mittpunkten i en klocka eller kompass och spöet var visarna som vände sig mot en midnatt eller ett öster som jag inte kunde uppfatta. ”Svart”, sa hon helt plötsligt, alldeles som om hon beskrev något i en dröm. ”Och mjukt.”

Vi gick bort från blåklockan, längs vägen som jag gissade byggdes av romarna en gång i tiden. Vi hade hunnit hundra meter uppåt vägen, nära stället där vår bil stått, när hon fick syn på det: en svart tygbit som fastnat på taggtråden i stängslet.

Lettie gick närmare. Återigen med hasselspöet usträckt, återigen sakta snurrande. ”Rött”, sa hon bestämt. ”Mycket rött. Åt det hållet.”

Vi gick tillsammans i den riktning hon pekat ut. Över en äng och in i en träddunge. ”Där”, sa jag fascinerad. Liket efter ett mycket litet djur – en fältsork, av allt att döma – låg på ett stycke grön mossa. Huvudet var borta och det ljusröda blodet fläckade pälsen och bildade ett pärlband av droppar på mossan.

”Från och med nu”, sa Lettie, ”håller du i min arm. Släpp inte taget.”

Strax under armbågen fattade jag tag i hennes vänsterarm med min högerhand. Hon svängde på hasselspöet. ”Hitåt”, sa hon.

”Vad är det vi letar efter nu?”

”Vi närmar oss”, sa hon. ”Det vi letar efter nu är en storm.”

Vi trängde oss in bland träden i en dunge, och genom dungen in i en skog, där vi fick tränga oss fram mellan träd som stod alldeles för tätt: deras grönska bildade rena tältduken över våra huvuden. Vi nådde fram till en glänta i skogen och gick längs den i en värld som blivit helt och hållet grön.

Till vänster hördes det dova mullret av åska i fjärran.

”Storm”, sa Lettie med sjungande röst. Hon snurrade runt igen, och jag följde med i rörelsen

- [download *The Rhetoric of Rhetoric: The Quest for Effective Communication \(Blackwell Manifestos\)* for free](#)
- [read Complete Guide to Diabetes: The Ultimate Home Reference from the Diabetes Experts \(5th Edition\)](#)
- [Joseph Walser's Machine \(Portuguese Literature Series\) here](#)
- [**Contrasts in Punishment: An Explanation of Anglophone Excess and Nordic Exceptionalism \(Routledge Frontiers of Criminal Justice\) pdf, azw \(kindle\), epub, doc, mobi**](#)
- [**Functional Surfaces in Biology: Adhesion Related Phenomena Volume 2 online**](#)

- <http://www.experienceolvera.co.uk/library/The-Rhetoric-of-Rhetoric--The-Quest-for-Effective-Communication--Blackwell-Manifestos-.pdf>
- <http://econtact.webschaefer.com/?books/Three-ladies-in-Cairo.pdf>
- <http://junkrobots.com/ebooks/A-Little-Yuletide-Murder--Murder-She-Wrote--Book-11-.pdf>
- <http://paulczajak.com/?library/Badges.pdf>
- <http://berttrotman.com/library/Functional-Surfaces-in-Biology--Adhesion-Related-Phenomena-Volume-2.pdf>